

Bijlage 1

Voorbeelden bij de subjectieve indicator voor het melden van ongebruikelijke transacties door de instellingen als bedoeld in artikel 1 lid 1 letter a sub 11, sub 12 en 13 WWFT.

1. Inleiding

In 2003 is door het Ministerie van Financiën bij de introductie van de Wet Mot voor vrije beroepsbeoefenaren een voorlichtingsbrochure opgesteld: identificatie en meldplicht voor beroepsgroepen¹. Deze richtsnoeren zijn een uitvloeisel van artikel 8 Wet Mot (thans artikel 15 WWFT) en aanbeveling 28 van de FATF (Financial Action Task Force on money laundering). In 2003 is eveneens door het Ministerie van Justitie en het Ministerie van Financiën en het toenmalige Meldpunt Ongebruikelijke Transacties een brochure uitgebracht: vrije beroepsbeoefenaren en het witwassen van misdaadgeld². In het kader van de evaluatie van de bestaande voorlichting heeft het Ministerie van Financiën geconcludeerd dat het zinvol is om beide bestaande brochures samen te voegen en te actualiseren. De geactualiseerde versie van de brochures treft u hierbij aan.

2. Juridische status

De status van deze geactualiseerde brochure is geen juridisch bindend document, maar beoogt een handreiking te geven aan instellingen hoe zij in de praktijk ongebruikelijke transacties kunnen herkennen. Dit laat onverlet dat er ook andere mogelijkheden zijn om invulling te geven aan de toepassing van de subjectieve indicator.

In de praktijk is gebleken dat de toezichthouder (Bureau Financieel Toezicht), de (notariële) tuchtrechters³ en bestuursrechter (Rechtbank Rotterdam⁴) in belangrijke mate gewicht toekennen aan de voorlichtingsbrochure en daarin genoemde Richtsnoeren. Indien meerdere van de genoemde voorbeelden van toepassing zijn, kan dat een belangrijke aanwijzing zijn dat er sprake is van een ongebruikelijke transactie.

3. Dossiervorming

Er is geen wettelijke verplichting in de WWFT om in twijfelgevallen de beweegreden om niet tot melding over te gaan schriftelijk vast te leggen. Echter, van een instelling wordt uit hoofde van zijn zorgplicht en dossiervorming verwacht dat uit het dossier blijkt waarom in een concreet twijfelgeval niet is overgegaan tot een melding. De beroepsorganisaties⁵ adviseren ook om in twijfelgevallen de

¹ Brochure Ministerie van Financiën, Identificatie- en meldplicht voor beroepsgroepen (identificatie- en meldplicht voor onafhankelijke juridische adviseurs, advocaten, notarissen, belastingadviseurs, openbaar accountants, bedrijfseconomische adviseurs, makelaars en bemiddelaars in onroerende zaken.

tekst Ministerie van Financiën, directie Financiële Markten, **vormgeving** Studio Tint, Den Haag
druk: Drukkerij van Deventer, 's-Gravenzande. Zie ook website www.bureaufn.nl onder toezicht WWFT, informatiebrochures.

² Vrije beroepsbeoefenaren en het witwassen van misdaadgeld, De meldplicht van ongebruikelijke transacties Meldpunt Ongebruikelijke Transacties, in samenwerking met het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Justitie, juni 2003, Ando drukkerij Den Haag. Zie ook website www.bureaufn.nl onder toezicht Wwft, informatiebrochures.

³ Zie bijvoorbeeld r.o.v. 6.3. van de uitspraak van de Kamer van Toezicht Den Haag, 11 februari 2009, LJN YC 0126 (www.tuchtrecht.overheid.nl) alsmede r.o.v. 6.2. van de uitspraak van de Kamer van Toezicht Den Haag 11 februari 2009, LJN YC 0131 (www.tuchtrecht.overheid.nl).

⁴ Rechtbank Rotterdam 22 juli 2010, LJN BN4179.

⁵ Richtsnoeren Wwft voor advocaten, hoofdstuk 3, Bladzijde 8, versie juli 2009: "*Tip: leg de afwegingen om wel of niet te melden altijd vast in de administratie van kantoor of het zaaksdossier.*";

KNB, Handleiding voor de toepassing van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (WWFT) ingaande 1 augustus 2008, hoofdstuk 12, bladzijde 9, versie mei 2009: "*Derhalve is het, ook als besloten wordt geen melding te doen, sterk aan te bevelen dat de (kandidaat-)notaris vastlegt welke stappen in het kader van het onderzoek zijn genomen, wat daarvan de resultaten zijn geweest en dat deze informatie gedurende vijf jaren, in een apart mapje, in of separaat van het dossier wordt bewaard.*"

beweegreden(en) vast te leggen. Voor accountants bestaat op grond van hun beroeps- en gedragsregels hiervoor zelfs een verplichting⁶.

4. Verhouding tot specifieke leidraad

In de specifieke leidraad zijn voorbeelden opgenomen van landen, cliënten, type transacties of dienstverlening met een mogelijk verhoogd risico op witwassen of financiering van terrorisme. Uiteraard kunnen deze voorbeelden uitmonden in gevallen waarin de subjectieve indicator is vervuld, dit hoeft echter niet het geval te zijn.

In deze brochure zijn aandachtsgebieden en voorbeelden opgenomen voor het herkennen van ongebruikelijke transacties. Deze zijn niet limitatief en zijn ook geen checklist, ze zijn bedoeld om de aandacht te richten. Indien één van deze situaties zich voordoet, leidt dat niet automatisch tot de verplichting tot melding van een ongebruikelijke transactie.

5. Voorbeelden bij de subjectieve indicator

A Factoren m.b.t. landen en gebieden

1. Dienstverlening aan of via ingezetenen of ondernemingen die komen uit landen of gebieden die niet of niet adequaat voldoen aan de aanbevelingen van de FATF⁷.

B Factoren m.b.t. de cliënt en diens legitimatie

1. Het is problematisch om de identiteit van de cliënt of de UBO vast te stellen.
2. De cliënt maakt (kennelijk) gebruik van de diensten van een stroman (Een stroman is een persoon die optreedt onder eigen naam, maar als werktuig van een ander niet voor zichzelf handelt). Indien blijkt dat er partijen bij een transactie optreden die feitelijk worden overheerst door anderen en die slechts op papier een rol spelen, dient de instelling alert te zijn op het inschakelen van strolieken.
3. Het correspondentieadres wijkt af van het reguliere adres. Afwezigheid van een regulier adres van de cliënt of door hem gebruikte entiteiten. Cliënt wenst voor hem bestemde correspondentie op een niet regulier adres te ontvangen.
4. Personen die formeel geen in het handelsregister geregistreerde functie bekleden blijken niettemin de facto de dienst uit te maken.

C Factoren m.b.t. de relatie tussen instelling en cliënt

1. De dienstverlening die de cliënt verlangt, past niet in het normale patroon van de instelling. De gebruikelijke redenen die bestaan voor het inschakelen van de instelling lijken te ontbreken.
2. De cliënt is bereid een vergoeding te betalen voor de diensten van de instelling die substantieel hoger is dan hetgeen gebruikelijk is.
3. De cliënt blijkt in korte tijd een aantal keren achter elkaar van instelling (notaris, advocaat, belastingadviseur of accountant) te zijn gewisseld, terwijl daarvoor geen voor de instelling acceptabele verklaring kan worden gegeven.
4. Een relatie tussen de cliënt en een eerdere adviseur blijkt geweigerd of beëindigd te zijn, terwijl daarvoor geen voor de instelling acceptabele verklaring kan worden gegeven.
5. Cliënt valt zelf onder de WWFT maar meldt bewust niet of weigert hierover informatie te verschaffen.

Op deze manier kan achteraf worden beoordeeld of de (kandidaat-)notaris zijn zorgplicht ten aanzien van de meldingsplicht op de juiste wijze heeft ingevuld.”;

Richtsnoeren voor de interpretatie van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) voor belastingadviseurs en accountants, hoofdstuk 4.2.2, bladzijde 42, versie 10 november 2008:

“Indien zich een situatie voordoet die aanleiding geeft tot een afweging of al dan niet gemeld moet worden, is het verstandig in een afzonderlijk dossier de overwegingen die hebben geleid tot wel of niet melden vast te leggen. Dit in verband met toetsing van de zorgvuldigheid van de afweging door het BFT of door de rechter. De Wwft stelt vastlegging van de overwegingen overigens niet verplicht.”

⁶ Artikel A100.4 VGC juncto RKB1 (met name artikel 94), juncto Leidraad 11 (voor Accountant-Administratieconsulenten), met name hoofdstuk 7.

⁷ Zie voor de landen de specifieke leidraad naleving WWFT en de website van de FATF www.fatf-gafi.org.

D Transacties m.b.t. de dienstverlening of opdracht na aangaan van de betrekking

1. De cliënt is betrokken bij – al dan niet eenmalige – transacties, die ongebruikelijk zijn doordat deze niet passen in de normale beroeps- of bedrijfsuitoefening van de cliënt, terwijl daarvoor geen voor de instelling acceptabele verklaring kan worden gegeven.
2. Transacties die door hun omvang, aard, frequentie of uitvoering ongebruikelijk zijn.
3. De cliënt, de tussenpersoon of derde is niet dan na zware aandring bereid de gevraagde informatie, bijvoorbeeld over de herkomst van gelden, te verschaffen.
4. De opdracht heeft (uitsluitend) betrekking op het in bewaring nemen van documenten of andere goederen of het in depot houden van grote bedragen.
5. In een korte periode wordt een goed meerdere keren verhandeld.
6. Transacties met van tevoren kenbaar verlies.
7. Ongebruikelijk vroegtijdige terugbetaling van activa, in het bijzonder met het verzoek te betalen aan derden die ogenschijnlijk geen relatie met de cliënt hebben.
8. (Contante) aankoop van activa, snel gevolgd door leningen met deze activa als onderpand.
9. Ongeoorloofde vermenging tussen zakelijk gebruik en privé gebruik.
10. Cliënt verzoekt instelling om mee te werken aan vermoedelijke Paulianeuze transacties.

E Transacties m.b.t. het financiële verkeer

1. De cliënt heeft voorkeur voor activa die geen sporen achterlaten, zoals contant geld, toonderpapier, toonderpolissen.
2. Aan- of verkopen tegen prijzen die beduidend afwijken van marktprijzen.
3. Het betaalverkeer vertoont een ongebruikelijk patroon. De gelden waarover de cliënt beschikt zijn afkomstig uit onduidelijke bronnen of de door de cliënt aangegeven bronnen zijn onwaarschijnlijk of onvoldoende gedocumenteerd.
4. Grote betalingen ineens vanuit het buitenland; ongebruikelijke (valuta)transacties, bijvoorbeeld tegen contanten, cheques aan toonder, toonderpapieren of voor money transfers.
5. De instelling ontvangt gelden van de cliënt met het verzoek deze gelden door te betalen aan een derde, terwijl er geen door de instelling geverifieerde bewijsstukken zijn die de doorbetaling legitimeren.
6. Betaling door middel van een (onbekende) derde of overmaking van geld indien de identiteit van de rekeninghouder, de gerechtigde tot de rekening en/of de toekomstige investeerder (ten behoeve van wie het geld wordt overgemaakt), niet dezelfde is.
7. Lening waarvoor een zekerheid wordt verkregen van een buitenlandse (rechts)persoon, waarbij de relatie met de cliënt niet duidelijk is.

F Transacties m.b.t. juridische entiteiten en structuren

1. De cliënt maakt gebruik of wenst gebruik te maken van een of meer tussengeschakelde, buitenlandse of aangekochte rechtspersonen of vennootschappen zonder dat daarvoor legitieme fiscale, juridische of commerciële redenen aanwezig zijn of lijken te zijn.
2. De cliënt wenst in korte tijd verschillende rechtspersonen of vennootschappen op te richten ten behoeve van een andere persoon, zonder dat daarvoor legitieme fiscale, juridische of commerciële redenen aanwezig zijn of lijken te zijn.
3. De cliënt wenst een rechtspersoon of vennootschap op te richten of over te nemen met een (beoogde) twijfelachtige doelomschrijving of een doelomschrijving die geen relatie met diens normale beroeps of bedrijfsuitoefening of diens overige activiteiten lijkt te hebben, dan wel met een doelomschrijving ter uitvoering waarvan een vergunning noodzakelijk is, terwijl de cliënt niet het voornemen heeft een dergelijke vergunning te verkrijgen, terwijl daarvoor geen voor de instelling acceptabele verklaring gegeven kan worden.
4. De cliënt wenst aandelen over te dragen c.q. te verkrijgen in een rechtspersoon of vennootschap die minder dan een jaar geleden is opgericht, zodanig dat hierdoor wijziging komt in de zeggenschap over de vennootschap, direct of indirect, als bedoeld in het S.E.R.-besluit Fusiegedragsregels 2000 (ongeacht of dit besluit op de rechtshandeling van toepassing is) terwijl de persoon die hierdoor de zeggenschap zou verwerven c.q. de cliënt zelf, weigerachtig is het Ministerie van Veiligheid en Justitie te informeren over zijn antecedenten door het (doen) indienen door hem van vragenlijsten als ware hij oprichter van de vennootschap geweest.
5. De cliënt maakt gebruik van rechtspersonen of vennootschappen waarvan de zeggenschapstructuur niet transparant is of die qua karakter of inrichting geschikt zijn om de identiteit van de achterliggende belanghebbende te verhullen (bijv. toonderaandelen,

trusts, buitenlandse rechtspersonen), terwijl daarvoor geen voor de instelling acceptabele verklaring kan worden gegeven.

6. Het veelvuldig wisselen van juridische structuren en/of het veelvuldig wisselen van bestuurders van rechtspersonen of vennootschappen. Er is sprake van een complexe juridische structuur, die geen reëel doel lijkt te dienen.
7. Het langdurig in oprichting blijven van rechtspersonen of vennootschappen.

G Transacties m.b.t. onroerende zaken en overige registergoederen

1. Transacties inzake een registergoed met een financiering door middel van een (hypothecaire) geldlening waarvan het bedrag in aanzienlijke mate (naar boven of naar beneden) afwijkt van de te betalen tegenprestatie, terwijl daarvoor geen voor de instelling acceptabele verklaring kan worden gegeven.
2. De registergoederen worden of zijn in korte periode meer keren verhandeld met ongebruikelijke hoge winstmarges, terwijl daarvoor geen voor de instelling acceptabele verklaring kan worden gegeven.
3. Transacties inzake een registergoed aan, door of via ingezetenen of ondernemingen van de onderstaande landen of staten: Andorra, Curaçao, Delaware, Panama, Zwitserland, Kaaimaneilanden, Guernsey, Jersey, Tortola (Britse Maagdeneilanden), Anguilla, Liechtenstein, Luxemburg en Hong Kong.
4. Transacties zonder hypothecaire financiering, met name waarbij de herkomst van de gelden onduidelijk is of geen onderliggende leningsovereenkomst beschikbaar is of waarbij afwijkende leningsvoorwaarden worden gehanteerd (bijvoorbeeld afwijkende rente, zekerheidsstelling).
5. Transacties inzake een registergoed waarbij zonder aanwijsbare reden meerdere hypotheek op hetzelfde onderpand zijn of worden gevestigd.
6. Aandelen transacties in registergoederen vennootschappen waarvan de waarde moeilijk bepaalbaar is.

In aanvulling op bovenstaande algemene leidraad volgt hieronder – wellicht ten overvloede – voor bepaalde instellingen een additionele leidraad.

H Advocaten, onafhankelijke juridisch adviseurs

1. Er zijn redenen om te twijfelen aan de oorsprong van of de titel waaronder gelden ter beschikking worden gesteld aan vennootschappen. De cliënt of de tussenpersoon is niet of slechts na zware aandrang bereid informatie te verstrekken over de herkomst of de titel van de gelden.
2. Het ontvangen of uitbetalen van gelden aan derden zonder dat er een reden is voor de rol voor een advocaat⁸.
3. De cliënt is niet woonachtig of werkzaam in het werkgebied van de betreffende advocaat en behoort niet tot de cliëntenkring van de betreffende advocaat, maakt gebruik van een de betreffende advocaat onbekende tussenpersoon of schakelt de betreffende advocaat in vooreen dienst waarvoor ook een advocaat uit de regio van de cliënt ingeschakeld had kunnen worden, een en ander terwijl daarvoor geen voor de advocaat acceptabele verklaring kan worden gegeven.
4. Bij ABC transacties: AC overeenkomsten of koopovereenkomst BC is eerder gesloten dan AB.
5. Bij vastgoedtransacties: advocaat wordt gevraagd schuldbekentenis op te maken waarbij verkoper een deel van de koopsom leent aan de koper.
6. Bij vastgoedtransacties: buitenlandse vennootschap treedt op als hypotheeknemer waarbij het voor de advocaat onduidelijk is wat de herkomst is van de financiering;
7. Bij aandelen transacties: koopsom is onderling tussen koper en verkoper voldaan en niet overgemaakt op derdengeldrekening advocaat.

⁸ Hof van Discipline nr 4551, 3 november 2006, Advocatenblad nr 18 van 21 december 2007 en Raad van Discipline Amsterdam 3 april 2006, Advocatenblad, nr, 1 van 18 januari 2008.

I Notarissen

1. De cliënt is niet woonachtig of werkzaam in het werkgebied van de betreffende notaris en behoort niet tot de cliëntenkring van de betreffende notaris, maakt gebruik van een de betreffende notaris onbekende tussenpersoon of schakelt de betreffende notaris in vooreen dienst waarvoor ook een notaris uit de regio van de cliënt ingeschakeld had kunnen worden, een en ander terwijl daarvoor geen voor de notaris acceptabele verklaring kan worden gegeven.
2. Cliënt is mogelijk katvanger (Een katvanger is een persoon die in de akte net als een stroman optreedt onder eigen naam. Deze persoon beschikt wel over de eigendom van het aangekochte pand, maar heeft er vaak in de praktijk niet de feitelijke beschikkingsbevoegdheid over. Een katvanger biedt geen verhaalsmogelijkheid).
3. Cliënten maken steeds gebruik van dezelfde taxateur, financier, hypotheekadviseur of bureau voor de bouwkundige keuring.
4. De koopovereenkomst BC is eerder gesloten dan AB.
5. Verkoper B lijkt alles te regelen voor koper C.
6. Bij ABC transacties: AC overeenkomsten.
7. Koper C hoeft geen waarborgsom te storten bij de aankoop van een onroerende zaak.
8. Het onroerend goed wordt verkocht in de staat waarin het later wordt geleverd, terwijl de verbouwing c.q. renovatie nog niet heeft plaatsgevonden en de koopovereenkomst geen melding maakt van een verbouwing of renovatie;
9. Het taxatierapport bevat gegevens die niet overeenstemmen met de feitelijke gang van zaken.
10. Cliënt koopt het registergoed aan uit eigen middelen (zonder financiering) terwijl daarvoor geen economische of legitieme reden is.
11. De aankoopsom of waarborgsom wordt gefinancierd door een ander dan de cliënt/hypothecair financier zonder dat bekend is wat de relatie is tussen de financier en de cliënt.
12. Gebruik van vermoedelijke valse bescheiden.
13. De betaling tussen koper en verkoper wordt onderling betaald (buiten de notaris om);
14. De koopsom wordt door de koper geheel of gedeeltelijk schuldig gebleven, waarbij de verkoper al dan niet optreedt als hypotheeknemer.

J Belastingadviseurs, openbare accountants, administratiekantoren, bedrijfseconomische adviseurs

1. Een transactie waarbij een cliënt betrokken is, leidt tot een resultaat dat duidelijk hoger of lager is dan redelijkerwijs te verwachten is dan wel tot een ongebruikelijk hoog resultaat vergeleken met vergelijkbare ondernemingen in de branche waarin de cliënt werkzaam is, met name indien de omzet voor een belangrijk deel uit contante verkopen bestaat.
2. Er is een onverklaarbare discrepantie tussen geld en goederenstroom. Een cliënt behaalt ongebruikelijk hoge omzetten en/of winsten, waarvan niet duidelijk is met welke activiteiten deze samenhangen.
3. Een transactie waarbij een cliënt betrokken is, geschiedt onder duidelijk slechtere voorwaarden dan redelijkerwijs te verwachten is, zonder dat er een acceptabele verklaring is waarom niet voor een betere structurering gekozen is.
4. Het werkelijke beeld van de jaarrekening komt niet overeen met onderliggende stukken. Ongeautoriseerde transacties of onjuist geregistreerde transacties. Administratieve systemen die door hun ontwerp of opzettelijk, geen adequate mogelijkheid bieden transacties te volgen of voldoende bewijs te leveren.
5. Betalingen voor verleende diensten die excessief hoog lijken in relatie tot de verleende diensten. Commissies e.d. die excessief hoog lijken; betalingen voor niet gespecificeerde diensten of leningen aan adviseurs, verbonden partijen, werknemers of overheidspersoneel.
6. Er wordt niet voldaan aan enige publicatieverplichting dan wel aan de wettelijke verplichting – indien aanwezig – een accountantsverklaring te verkrijgen bij de jaarrekening.
7. Er is sprake van een negatieve kas.
8. Er wordt gebruik gemaakt van valse facturen.
9. Er is sprake van betalingen zonder factuur.
10. Er is sprake van betalingen zonder schriftelijke overeenkomst.
11. Het kassaldo aan het begin van het jaar en het eind van het jaar sluit niet aan bij het kasboek.

12. Er wordt geld in de kas gestort, terwijl er al sprake is van een hoog administratief kassaldo.
13. Er is sprake van een laag of negatief netto privé.
14. De herkomst van de financiering van contante uitgaven kan niet worden vastgesteld
15. De gerapporteerde omzet staat niet in verhouding tot de gebruikte activa, voorraad of inkoop. Er zijn aanwijzingen dat de gerapporteerde omzet afkomstig is uit andere (criminele) bron.
16. Het ontvangen of betalen van smeergeld of steekpenningen.
17. Cliënt beschikt over een 2^e of 3^e hypotheek, maar trekt fiscaal geen hypotheekrente af. Hierdoor lijkt het of er geen sprake is van verhaal mogelijkheden.